

משפחת קופלברג

משפחת קופלברג חייה בקובל שלפני מלחמת העולם השנייה, תחת שליטה פולנית. במשפחה היו האב אברהם-ישעיהו האם רבקה –בלה וילדיהם יוסף, יקותיאל, בוריס, חנה ופנחס. המשפחה נמנתה על צאצאי הבעל שם טוב.

משפחת קופלברג שחיה בבית קטן וצנוע, שעמד ברחוב נובו קוליובה, ליד פסי הרכבת, עסקה בסחר עצים ובבעלותה הייתה מנסרה. כל בני המשפחה דיברו עברית והיו ציונים. אחד הבנים אף עלה לארץ-ישראל כחלוץ מטעם תנועת "גורדוניה" ועבד בחולדה. למזלו הרע, חלה במלריה ונאלץ לחזור לפולין, על מנת לקבל טיפול. הוא הבריא, אבל בלחץ אימו נישאר בפולין, הקים משפחה, כמו שאר אחיו, והמשיך לחלוס על ארץ ישראל. אח אחר, ברוך – בוריה- (בוריס), דיבר בשפה עברית עשירה והיה נואם מוכשר ובעל אישיות כובשת. בוריס ניחן בקול ערב ואהב לשיר לרקוד ולהרקיד. הוא היה ממנהיגי "החלוץ הצעיר" ו"החלוץ המבוגר" ופיקד על קבוצת "עמל" בה היו כ- 12 בנים ובנות ובהם מי שעכשיו הוא ד"ר מרדכי זיו. הקבוצה הזו סיפקה לחבריה מקום מפגש בו שוחחו, רקדו, למדו הסטוריה של הציונות והיהדות, תרגילי סדר צבאי, עברית, ידיעת הארץ והתכוננו לעליה לארץ ישראל. האחות היחידה, חנה, היתה בחורה שחומה בעלת תלתלים כהים שנישאה כשנה לפני מלחמת העולם השנייה. משפרצה מלחמת העולם השנייה, הצטרפו כל האחים לפרטיזנים ונהרגו. יתר בני המשפחה הושמדו על ידי הגרמנים, יחד עם שאר יהודי קובל.

פנחס (פיניה), כמו אחיו, קיבל חינוך דתי לאומי, ולמד בבית הספר היהודי "תרבות". הוא היה נער עליו ומקובל שאהב לשחות בנהר ולשחק כדורגל. בהיותו בן עשר הצטרף לבית"ר והפך לאחד הפעילים ביותר בקן בית"ר בעירו. בית"ר הייתה אז אחת מתנועות הנוער הגדולות והחזקות בקובל. תנועה זו נוסדה על ידי זאב ז'בטינסקי. גם בתנועה זו, כמו בתנועות הציוניות האחרות, למדו היסטוריה יהודית, תרגילי סדר צבאי, השפה העברית, ידיעת ארץ וכו'. קן בית"ר היה כל עולמו של פנחס ותמיד נהג ללבוש את החולצה החומה של בית"ר. ב- 1938 סיים קורס צבאי של האצ"ל, שהתקיים בזליאונקה. פנחס היה מפקד קן בית"ר בנושא ההכשרה הצבאית ויחד עימו פיקד לייזר שוורצבלט, שהכשיר את החניכים מהבחינה האידיאולוגית. פנחס, ברוך הכשרונות, נודע אף ביכולת השירה שלו, במיוחד היה בקיא בשירי ארץ ישראל. כמו כן הופיע בהצגות שהיו בקן. ב- 1939, בבוא הרוסים, נאסר פנחס על פעילותו הציונית והוגלה למחנה עבודה בעומקה של רוסיה (וורקוטה, בהרי אוראל), ל-15 שנות עבודת פרך. המעצר בוצע כאשר נתפס ליד הגבול הרומני, לשם ביקש לברוח ולהבריח יהודים מפולין. בשנת -4-1943, בעקבות הסכם סיקורסקי-סטאלין, לפיו ניתנה חנינה כללית, הוא שוחרר ממחנה העבודה והתגייס לצבא הפולני, בו עבר קורס קציני חי"ר בעיר ראיזן, שבעומק ברית המועצות. עם סיום הקורס שירת בצבא הפולני בדביזיה השלישית בחטיבה 7 ונלחם על שחרור פולין (הדביזיה הראשונה הוקמה על אדמת ברית המועצות ונקראה על שמו של טדאוש קושציושקו, ותפקידה היה להילחם לצד הצבא האדום לשחרור פולין. היא הוקמה ב- 5 במאי 1943,

וזאת בתאום בין ממשלת ברית המועצות וחוגים פרו קומוניסטים פולניים. פנחס נפצע קשה בראשו באחד הקרבות שליד קולברג. פנחס שהה כשבעה חדשים בבית החולים. לאחר שהבריא קיבל חפשה ויצא לבקר את קרובי משפחתו בקייב. הוא גילה שאיבד את כל בני משפחתו הקרובה והחליט להגיע לפולין. כשהגיע לקטובניץ בסוף אוגוסט 1945, פגש אנשים שהכיר וסיפרו לו על ארגון ה"בריחה", על האפשרויות לעזוב את פולין והיכן יוכל לפגוש את חבריו הבית"רים. ארגון ה"בריחה" נולד למען היהודים שעברו את השואה והגיעו למסקנה שלא ניתן לחיות עוד חיים יהודיים בבית הקברות הענק שהשתרע על אדמות אירופה. המטרה הייתה להגיע לארץ ישראל. פנחס החליט שלא לחזור לצבא. הוא פשט את מדיו והפך לעריק. הוא החליט להירתם למען ה"בריחה", שמטרתה התאימו לו. בקטובניץ, נפגש עם מוניה וורמן, שהיה נציג מטעם בית"ר, במרכז ה"בריחה" הכללי. מוניה דיווח לו כי ישנה אפשרות לעבור רק לאוסטריה, שהייתה "הנקודה הסופית". יחד עם חברו הבית"רי, יצחק הורן הצטרף לקבוצה של שבעים בית"רים, שחצתה את הגבול הציכי בנקודת המעבר ז'בז'דוביצה, לכיוון פראג-ברטיסלאבה-וינה, כשהמטרה הסופית הייתה להגיע לאיטליה ומשם לארץ ישראל. הם הגיעו לוויילס, שהייתה בשטח הכיבוש הבריטי, ובו שכן מחנה פליטים גדול, שמנה כאלפיים יהודים. במחנה מצא פנחס אנשים שהגיעו מפולין, רומניה והונגריה. הם לא היו מאורגנים עדיין, אבל רצו להגיע למקום מבטחים. האפשרות לעבור את הגבול לשטח הכיבוש האמריקאי נראתה להם טובה. הם ספרו לפנחס ששלחו שניים מחבריהם לבדוק אפשרות זו. שניים אלה חזרו למחרת וסיפרו שאי אפשר לעבור את הגבול בשל הביקורת הקפדנית של המשמרות. הם הוסיפו וסיפרו שבזלצבורג נמצא מחנה פליטים בשם "רידנבורג-קאזרנה", שבו מאתיים איש המקבלים את אספקתם מהוועד היהודי המקומי. פנחס, שניחן בכושר מנהיגות, תושייה ואומץ לב, החליט שעליו לפעול למען חבריו. הוא החליט לקדם, לתת להם תפקידים ומוטיבציה כדי שלא יעבירו את זמנם לריק במחנה. בלילה יצא לזלצבורג, ברכבת, יחד עם עוד שני אנשים. הם הגיעו לאזור האמריקאי ומשם הצליחו לחמוק בין המשמרות, שלא הקפידו במיוחד, והגיעו לזלצבורג. שם פגשו את שמחה שכטר – בית"רי אף הוא, שניהל את המשק במחנה. פנחס הודיע לו שהגיע למקום בשם מפעל ה"בריחה", וכי מעתה ואילך יקבל הוא את הסידורים במקום. הוא ציווה לפנות אולם גדול ולהכניס בו מספר מיטות רב ככל האפשר, כדי לקלוט את חבריו מוויילס. באותו יום התייצב בפני יו"ר הוועד היהודי המקומי ודרש ממנו להשיג מהשלטונות חמישים תעודות מעבר משטח כיבוש אחד למשנהו. לאחר משא ומתן ארוך ומייגע הצליח פנחס להשיג את מבוקשו. כעבור שלושה ימים הגיעה הקבוצה הראשונה מוויילס לרידנבורג. חמישים כרטיסי המזון שימשו את אותם פליטים ואחר כך החליפו את השמות הרשומים בשמות הפליטים הבאים שהגיעו בהמשך. בעזרת חיים לזר, החיים במחנה אורגנו, נוצקו דפוסים ארגוניים והתחילו לעסוק בענייני תרבות.

פנחס לא קפא על שמריו וביקש להמשיך ולשלוח את הפליטים לאיטליה. לשם כך, ערך בדיקות רבות ושלח שניים מחבריו רודיק ומיקי לאינסברוק, כדי שישכרו דירה במקום ויקימו בה נקודת מעבר. בתחילה לא הצליחו בכך אבל כשהצטרף אליהם חבר נוסף, שלומוביץ, הצליחו למצוא דירה מתאימה. תוך זמן קצר שלח לשם את הקבוצה הראשונה בת שלושים איש והמשיך לקבל קבוצות נוספות מוויילס. המקום היה צר מלהכיל את כמות האנשים הגדולה, לכן קשר קשרים עם רב צבאי אמריקאי ועם

מזכירו אלי אימברג משיקגו. אלו שכנעו את הקצין האמריקאי שהיה ממונה על עניני הפליטים והוא העמיד לרשותם ארבעה בלוקים גדולים בשכונה על יד זלצבורג-פארש } לאחר מכן נקרא המקום ניו פלסטיין}. האמריקאים הגדילו את הקצבת המזון וגם את עזרתם בעניינים חומריים נוספים. לאור ההצלחה הזאת גדלו משלוחי הקבוצות לווילס ומשם לזלצבורג והמחנות הלכו והתמלאו. על כל זה ניצח פנחס בכישרון ארגוני גדול במרץ ובתושייה, שתמיד אפיינו אותו. זה התבטא גם בהעברת האנשים לאיטליה על ידי קניית כרטיסי נסיעה, שיחוד עובדי הרכבות האוסטרים והשומרים במעברי הגבול, זיוף תעודות. במשך הזמן העברת הפליטים הפכה להיות מאורגנת יותר והם קיבלו את כל צרכיהם בצורה מסודרת ומהירה תוך שימוש במכוניות וברכבות.

בזלצבורג התחתן פנחס עם אשתו גיזה, שאיבדה את כל משפחתה בשואה, והצטרפה לפליטים שהחליטו להגיע לארץ ישראל. הייתה זו החתונה היהודית הראשונה שנערכה באוסטריה, יחד עם עוד שני זוגות. פנחס החליט לעלות לארץ ישראל והשאיר את המשך העבודה שלו לאבא גפן שעבד איתו. באפריל 1946 הזוג הצעיר עבר לאיטליה וחיכה לאוניה שתביא אותו ארצה. במשך הזמן הזה לקח חלק בעוד שתי פעולות של העברת אנשים דרך הגבול. לארץ הגיעו בנפרד. גיזה הגיעה ב-13.5.1946 באוניה "דב הוז" מנמל לה ספציה שבאיטליה ופנחס הגיע באוניה "ווג'ווד" שנתפסה על ידי האנגלים ששלחו אותו למעצר במחנה "עתלית" למשך כשלושה שבועות.

גם בארץ התבלט כאדם חרוץ, ישר וסמכותי. הוא החל את עבודתו במשרדי האפוטרופוס לנכסי נפקדים ביפו. אחר-כך עבר לעבוד במלב"ן (מוסדות לטפול בעולים נחשלים) ועד מהרה נבחר ליושב ראש ועד העובדים הארצי. הוא שירת את ציבור העובדים באמונה ודאג לשפר את תנאי עבודתם תוך כדי רכישת אמון העובדים והמעבידים כאחד.

בשנת 1967 קיבל את אות הלוחם בנאצים מטעם משרד הבטחון.

ב-1973, באחד המפגשים של ועד העובדים הארצי, קיבל התקף לב. בינואר 1976 עבר ניתוח לב פתוח וביום שבת 29.10.1977 נפטר. הוא הספיק עוד להקדיש זמן לציור ועשה בו חיל. הוא השאיר אחריו את אשתו גיזה, בתו אסתר, חתנו עובדיה ונכדיו אורן ושרון. הנכד השלישי נולד ב-1981 ושמו דן-פנחס.

מקורות:

פרקי בריחה – חיים לזר ליטאי- הוצאת מוזיאון הלוחמים והפרטיזנים - 1986

פרסומי מוזיאון הלוחמים והפרטיזנים - שהופיעו ב-1977 וב-1981

ראיון שהוקלט עם פנחס ב-1965 מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים מטעם המכון ליהדות זמננו

פורצי המחסומים – אבא גפן – הוצאת יסוד – 1961

ידע אישי, זכרונות של אשקה גרינבלט, דר מרדכי זיו, דורה גודיס, יוסי גולדמן, אהרון שטיין